

เป็นประเพณี

พระอาจารย์สงบ มนัสสุโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๙

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ถาม : เรื่อง “กราบขอพระคุณหลวงพ่ที่ตอบปัญหาธรรม”

๑. เรื่องขำนาญในวสี

๒. เรื่องอาการจิตเสื่อม

๓. เรื่องรายงานผลการฝึกตลอดปีทั้งวัดและที่บ้าน ลูกขอกราบขอพระคุณหลวงพ่อย่างสูงครับที่ตอบให้ลูกคลายสงสัย วันนี้คำถามไม่มีครับ กราบขอพระคุณหลวงพ่อย่างสูง

หลวงพ่ : อันนี้วางบิลไป เวลาตอบไปแล้ว เขาเข้าใจแล้ว เขาก็ขอบคุณกลับมา ที่เขาถามๆ มา

๑. เรื่องขำนาญในวสี

ตอบ : เพราะว่าขำนาญในวสี ขำนาญในวสี คนที่ประพฤติปฏิบัติแล้วมันก็แปลกใจในวสี ขำนาญในวสี มันเป็นภาษาบาลี ขำนาญในวสี คือ การเข้าและการออก

นี่ขำนาญในวสีจริง คำว่า “ขำนาญในวสี” เราอยู่กับหลวงปู่เจี๊ยะ หลวงปู่เจี๊ยะท่านชอบใช้คำนี้มาก มันอยู่ที่คนถนัดใจ คนที่ถนัดสิ่งใด คนที่มีความชำนาญสิ่งใด คำว่า “ถนัด” หมายความว่าเวลาท่านประพฤติปฏิบัติไปแล้ว ท่านมีอุปสรรคอย่างไร แล้วท่านแก้ไขอย่างไร เพราะหลวงปู่เจี๊ยะท่านกำหนดพุทโธ พุทโธเร็วๆ พุทโธถี่ๆ ท่านบอกเลย พุทโธช้าๆ ไม่ได้กินหรอก

ท่านพูดแรงกว่านั้นนะ แต่เราพูดกลัวมันจะเสียมารยาท ท่านบอกไม่ได้กินหรอก ใ้พวกนั้นไม่ได้กินหรอก เวลาท่านปฏิบัติขึ้นมาแล้ว “โอ๊ย! พวกมึงปฏิบัตินะ ภู่นั่งดียิ่งดีกว่าอีก” คน

อ่อนไปเป็นแบบนี้ ที่เรากำหนดเวลาภาวนาแล้วพิจารณากายแล้วมันไหลไปหมด กายมันเห็น
แวบๆ แวบๆ เห็นบ้าง ไม่เห็นบ้าง นั่นแหละสมาธิไม่เข้มแข็ง ไม่มีกำลังพอ

ถ้าสมาธิกำลังพอดี คำว่า “พอดี พอดี” เหมือนเรา เงินพอใช้ชนเดือนๆ แหม! มันชน
เดือนเฉียดๆ ทุกทีเลย เออ! ถ้ามันใช้แล้วมันมีเหลืออยู่บ้าง เออ! อย่างนี้ค่อยยังชั่วหน่อย แล้วใช้
ชนเดือนๆ ก็สมาธิกำลังดี กำลังดี มันไม่มีความชำนาญ แต่พอทำให้ดีมากขึ้น สมาธิเราดีขึ้น ดี
ขึ้นมันทำอะไรบ้าง เหมือนกับพลังงานมันเหลือใช้ใช่ไหม ไฟฟ้าฝ่ายผลิตเขาต้องมีพลังสำรองไว้
เท่าไร เพื่อความมั่นคงของการใช้ไฟในประเทศ นี่ก็เหมือนกัน สมาธิของเรามีกำลังมากเท่าไร
เพื่อการกระทำ แต่ถ้ามันมากเกินไป ผลิตไฟฟ้าได้ทั่วประเทศเลย ไม่มีใครใช้เลย ไอ้โฮ! ไฟฟ้า
ฝ่ายผลิตก็เจ๊งนะสิ

นี่ก็เหมือนกัน “สมาธิมันเข้มขึ้นเกินไป” มันก็แข็งอยู่อย่างนั้นนะ แล้วท่านสวนกลับเลย
“สมาธิมันดีเกินไป” อู้อโฮ! เราสะอึกเลยนะ ถ้าเราแก้ไม่เป็น แก้ไม่ได้หรอก ถ้าแก้ไม่เป็น เราก็จะ
ไปแก้ที่ผิดๆ แก้ที่ผิดๆ มันก็ยิ่งซ้ำความผิดให้ลึกเข้าไปอีกนะ แทนที่ว่าจะไปแก้ให้มันถูกต้อง มัน
กลับไปซ้ำรอยให้มันผิดพลาดลึกลงไปเลย แต่ถ้าพอทำอย่างนั้นบ้าง อ้อ! เราเข้าใจแล้ว อ้อ! ถ้า
สมาธิมันเข้มเกินไป สมาธิแรงเกินไป ใสอยู่อย่างนั้นนะ มันไม่เป็นไตรลักษณ์ไง

อุคคหนิมิต จิตสงบแล้วมันเป็นอุคคหนิมิต แล้วเราพิจารณา เราแยกแยะ วิภาคะคือ
แยกส่วน ขยายส่วน คือทำให้มันแปรสภาพ การแปรสภาพนั้นนั่นคือไตรลักษณ์ ใสแปรสภาพ
นั้นนั่นะ สพุเพ ธมฺมา อนตฺตา ใ้ที่ว่าอนัตตา อนัตตา มิ่งเคยเห็นอนัตตาหันหรือเปล่านั้น
อยากจะพูดอย่างนี้วะ ใ้ที่เป็นอัตตา เป็นอนัตตา พวกมิ่งเคยเห็นกันไหม ใ้ที่นั่นมันเป็นชื่อ เขา
ชื่อในตำรามาแล้วก็มาเถียงกัน เป็นอย่างนั้นๆ ตามตำราพูดถึงตัวอักษร มิ่งเคยเห็นจริงๆ กัน
บ้างหรือเปล่า แล้วถ้าเห็นจริงๆ มันเป็นอย่างไร อะไรเป็นอัตตา อะไรเป็นอนัตตา แล้วอะไรที่มัน
เป็นจริงหรือไม่เป็นจริง นี่คือชำนาญในวสีใจ

เวลาเขาถามเรื่องชำนาญในวสี เพราะหลวงปู่เจี๊ยะ ในเทศน์หลวงปู่เจี๊ยะไปฟังสิ จะมี
ตรงนี้เยอะ แล้วเรากับท่านเคย ไม่ใช่ได้แย้งนะ คู่กัน เวลานั้นภาวนา เพราะสมัยที่เราอยู่กับ

ท่าน มันทำวัตรตอนเย็น ทำวัตรตอนเย็นแล้วก็นั่งสมาธิทุกเย็น นั่งกันตรงนี้ นั่งเหมือนโยมกับเรานี้แหละ นั่งตรงข้ามกัน แล้วท่านก็คุม ไล่กัน อุ๊ย!

เพราะธรรมดาท่านก็อยากจะได้ ธรรมดานะ ครูบา-อาจารย์อยากจะสร้างศาสนทายาท พ่อแม่อยากให้ลูกเป็นคนดีทั้งนั้น พ่อแม่คนไหนไม่ต้องการให้ลูกเป็นคนเลวหรือ พ่อแม่ที่ไหนก็อยากให้ลูกเป็นคนดีทั้งนั้น แต่เพียงมันจะฝึกลูกขึ้นมาได้หรือไม่ได้นั้นอีกเรื่องหนึ่งนะ แต่แรงปรารถนาอยากทำให้ลูกเราเป็นคนดีเต็มหัวใจเลยละ แต่ทำแล้วลูกมันจะได้ดีเหมือนที่เราปรารถนาหรือไม่ นั่นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง นี่พูดถึงว่าเราอยู่กับท่าน แล้วเราทำมา

ฉะนั้น คำว่า “๑. ถามเรื่องขำนาญในวสี” คำว่า “ขำนาญในวสี” อย่างที่เรายก เราพูดกับที่หลวงปู่เจี๊ยะสอน แล้วเราก็ย้อนกลับมาพวกโยมทำ นี่พโยมทำ ทำไมเป็นอย่างนั้น ทำไมเป็นอย่างนี้ แล้วบางทีคำนี้มันก็หลุดออกไป เขาก็เลยถามกลับมา เราก็อธิบายไป นี่เขาบอกเขาเข้าใจแล้ว

“๒. และเรื่องอาการจิตเสื่อม”

อาการจิตเสื่อมเราก็ได้มาจากหลวงตา หลวงตาท่านบอกว่าจิตท่านเสื่อมไป ๕ ปี บวชตั้งแต่ที่แรก บวชที่แรก เห็นไหม ศึกษาไปภาวนาอยู่วัดโยธาพิทักษ์ แล้วมาเรียน ท่านบอก ๗ ปี พุทโธๆ เป็นสมาธิ จิตรวมได้ ๓ หน แล้วเวลาออกปฏิบัตินะ ๙ พรรษาออกปฏิบัติครั้งแรก เวลาฝึกกับที่อุปัชฌาย์ท่านกำหนดพุทโธ เพราะกรรมฐานกำหนดพุทโธ พอพุทโธ พุทโธคือพุทธานุสติ

คำว่า “พุทธานุสติ” จิตของเรา จิตของเราเป็นนามธรรม ผู้ที่ปฏิบัติใหม่ๆ อะไรเป็นกาย อะไรเป็นใจ แล้วใจมันเป็นอย่างไรก็ไม่รู้ แล้วใจมันอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ แล้วจะหาใจอย่างไรก็ไม่รู้ ไม่รู้ ไม่รู้ ก็พยายาม เห็นไหม พยายามทำให้มันชัดเจนขึ้นมา คือว่าหายใจ หายใจมันอุ่นๆ ที่ปลายจมูก ฟืด เอ้อ! อย่างนี้แล้วก็ท่องพุท เวลามันหายใจออกก็ท่องโธ มันท่องไปเรื่อย พุทโธๆ

เป็นอุบาย พุทธานุสติ คือว่า เราชะลึกถึงองค์สมเด็จพระสัมมา-สัมพุทธเจ้า พุทธานุสติ ธรรมานุสติ สังฆานุสติ ถ้ากำหนดลมหายใจก็เป็นอานาปานสติ

อานาปานสติ ใจจิตของเราที่ว่าเราๆ เหมือนกับเรา เป็นเราไปหมดเลย แล้วเราก็ไม่เห็นตัวเรา เราไม่เห็นตัวเรา เวลาความคิดมันคิดไม่ดี แล้วพอมาคิดได้ก็เสียใจ มันก็แค่นั้น แต่มันก็ยังไม่รู้ว่ามันเป็นอย่างไร แต่ถ้าเราเริ่มฝึกหัดใช้ใหม่ ฝึกหัด เราก็ต้องเอาจิตที่มันเป็นบาทฐาน จิตนี้เป็นพื้นฐาน ความคิด สัญชาตญาณทุกอย่างมันเกิดบนจิต เกิดบนจิตทั้งนั้น แต่มันเป็นนามธรรมที่จะจับต้องกันไม่ได้ แล้วเราก็สงสัยกันเยอะมาก ฉะนั้น เวลาถ้าจะค้นหาความจริงของเรา เราก็มีคำบริกรรมค้นหาจิตของเราไป

เวลาท่านเข้ามาศึกษา ศึกษาบาลีได้ ๓ ประโยค หลวงตาท่านบอก จะออกปฏิบัติ เวลาออกปฏิบัติมันมีปัญญาแล้วไง มีปัญญาแล้วท่านก็ใช้ดู ใช้พิจารณา ท่านบอกว่า “ก็ใช้ดูจิตนี่แหละ มันก็ดีได้ มันดีได้เพราะอำนาจวาสนา แต่พอไปทำกลด เวลากลับไปจะออกอุตงค์ เวลาทำกลดที่บ้านของท่านเอง จิตเสื่อมหมดเลย” นี่จิตเสื่อม อากาโรจิตเสื่อม ท่านเริ่มตั้งแต่ตรงนั้น มันเป็นอำนาจวาสนาของครูบาอาจารย์แต่ละองค์นะ ประสบการณ์ของจิต จิตนิสัยของคนไม่เหมือนกัน หลวงปู่เจี๊ยะท่านก็ไปอย่างหนึ่ง หลวงปู่ชอบก็ไปอย่างหนึ่ง คนละอย่าง คนละอย่าง ก็จิตมันไม่เหมือนกัน วาสนาคนไม่เหมือนกัน

คน โดยหลัก โดยหลักในพระไตรปิฎก สติปัฏฐาน ๔ การภาวนา เห็นใหม่ กรรมฐาน ๔๐ ห้อง โดยหลักพระพุทธรเจ้าวางไว้ แต่ของเรา เราจะเข้าตรงไหน ตรงไหนมันจะพอดีกับเรา แล้วเวลาจะพอดีกับเรา วันนี้พอดี พรุ่งนี้ไม่พอดีอีกแล้ว วันนี้พอดี วันนี้ก็เลยยังไม่ทัน ไม่มีใครมายุมาแหย่ ก็พอดีเลย พอมันทำแล้ว พอมันได้บ้าง ไม่ได้บ้าง พรุ่งนี้จะทำ เอาวันนี้มาเทียบ มันมายุมาแหย่แล้ว วันนี้พอดี พรุ่งนี้ไม่พอดีอีกแล้ว

ฉะนั้น ๔๐ วิธีการมันก็ให้อุบาย ให้เราสลับ ให้เราพลิกแพลงไป อย่างเช่น อาหารกินทุก วันๆ มันก็เบื่อใช้ใหม่ นี่ก็เหมือนกัน เราก็พลิกแพลงของเรา กำหนดลมหายใจ ใช้ปัญญาอบรมสมาธิ เรากำหนดลมหายใจ ไม่ใช่เราทำ ครูบาอาจารย์จะบอกว่าการปลุกต้นไม้ ถ้าย้าย

ต้นไม้บ่อยๆ ต้นไม้มันจะไม่โต ก็ต้องปลูกไปที่เดียว ใบบางคนก็โทษนะ ตะบี่ตะบันอยู่อย่างนั้น ปลูกอยู่นี้แหละ ปลูกแล้วย้ายต้นไม้ มันก็เลยซึ่มเศร้านู้นั้น เราไม่ได้ย้ายต้นไม้ แต่ตอนนี้เราเปลี่ยนวิธีการ เราปลูกต้นไม้ใหม่เลย ปลูกต้นไม้ ปลูกเลย ปลูก นี้กรรมฐาน ๔๐ ห้อง ก็เราก็จริงจ้ง จริงจ้ง แต่ทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ชัดๆ

ฉะนั้น เวลาหลวงตาท่านไปศึกษามา เห็นใหม่ ไปศึกษาท่านก็บอกว่า “ท่านก็กำหนดดู เฉยๆ พอดูเฉยๆ มันก็เป็นสมาธิได้นะ แต่เวลามันเสื่อมแล้วมันไม่มีที่เกาะไง” พอไม่มีที่เกาะ ใ้อโฮ! พอจิตท่านเสื่อมไป คำว่า “จิตเสื่อม จิตเสื่อม” คำว่า “จิตเสื่อม” หลวงตาท่านเผชิญกับ เรื่องนี้มาเยอะมาก ทีนี้เรื่องจิตเสื่อม ท่านถึงเตือนลูกศิษย์มาก

คนไหนนะ เคยทุกข์เคยยาก เคยผิดพลาดอะไรมา มีความบกพร่องสิ่งใดมา มันจะบอก เลยนะ ใ้อหนู หนูอย่าทำนะ หนู หนู หนู ทุกข์มาแล้ว ทุกข์มาแล้ว แต่ใ้อพวกเรายังไม่เชื่อ ไม่เชื่อ หรือ

แต่ใ้อที่ว่าครูบาอาจารย์ที่ท่านสอนๆ เพราะท่านเผชิญมาแล้วไง พอจิตมันเสื่อม เห็น ใหม่ ใ้อโฮ! จนไม่มีทางไป สุดท้ายก็ไปพบหลวงปู่มัน หลวงปู่มันบอกเลย “จิตนี้มันเหมือนเด็กๆ นะ เด็กๆ นี้นะมันวิ่งเล่นขนาดไหน เด็กมันก็ต้องมีอาหารนะ” เห็นใหม่ เอาใ้อให้เด็กมันอยู่นิ่งๆ

นี่ก็เหมือนกัน ท่านบอกว่า “อย่างนั้นเรารักษาอาหารมันไว้ ให้กำหนดพุทโธไว้” ท่านก็ กำหนดพุทโธ แต่! แต่เพราะมันดูจิตเฉยๆ พอดูจิตเฉยๆ มันปล่อยตามสบายไป พอมันปล่อย ตามสบาย จะบังคับจิตให้มันมาอยู่กับพุทโธ ท่านบอกว่า “อกแทบระเบิด” มันต้องตั้งใจจริงๆ ต้องกัดฟันกันจริงๆ เลย เพราะจิตของเราเองนะ ความคิดของเราเองมันไม่ยอมพุทโธ เวลาให้ คิด ไม่ต้องให้คิด ธรรมดามันคิดของมันไปแล้ว ธรรมดามันส่งออกหมด แล้วบังคับให้มันคิดพุท โธ ท่านบอกว่า “๓ วันแรกอกแทบระเบิด”

เวลาท่านพูดอะไร เราซึ่งมาก เพราะอะไร เพราะเคยเป็น เพราะเคยทุกข์เคยยากมา อย่างนั้นไง ใ้อคนไม่เคยทุกข์ยากอย่างพวกเราเวลาฟังเทศน์เราก็ฟังเฉยๆ เนาะ พวกเราฟัง

เทศน์ ฟังแล้ว เอ้อ! ท่านเทศน์ดี ท่านเทศน์ดี แต่ไอ้คนที่เคยทุกข์เคยยากมาด้วยกัน แหม! เวลา ฟังแล้วมันสะเทือนใจ สะเทือนใจมาก ท่านบอก “ไอ้โฮ! ออกแทบระเบิดนะ กัดฟันทน พุทโธๆ พุทโธอยู่ ๓ วัน พอวันที่ ๔ เข้าไปค่อยยังชั่วหน่อย พอกำหนดไปเรื่อยๆ ขึ้นไป หลายๆ วันเข้า เออ! เป็นแบบนี้จริงๆ พอมันอยู่กับพุทโธๆ มันพึ่นกลับมาหมดเลย”

นี่พอพึ่นกลับมาหมด มันมีอานาปานสติใช่ไหม มีลมหายใจใช่ไหม มันมีพุทโธใช่ไหม ถ้ามันมีอานาปานสติ มีพุทโธ มันมีที่เกาะ คือ มันมีสายพานการผลิต มันมีที่มาที่ไป มันมีเหตุมีปัจจัย ถ้ามันจะเสื่อมอีก กูก็อยู่ตรงนี่ไง ถ้ามันเสื่อมอีกก็พุทโธนี่ไง ถ้ามันเสื่อมอีก ถ้ามันเสื่อมให้มันเสื่อมไป อยู่กับพุทโธ กูไม่เกี่ยว จิตเสื่อมให้มันเสื่อมไป แต่ไม่เสื่อมจากพุทโธ ไม่ละคำบริกรรม เราอยู่กับพุทโธ อยู่กับพุทโธ

คนเราถ้าทำพุทโธไม่ถนัด ก็อยู่กับลมหายใจ ถ้าเราเกาะลมหายใจไว้ๆ จิตมันจะเสื่อมไปไหน มึงเสื่อมไป ใครจะไปไหน ไป เข็ญ ไปให้มันหมดเลย อยู่กับลมหายใจ เออ! ถ้ามันจะเสื่อมให้มันเสื่อมไป ไปง้อมันไง เอ็งอย่าเสื่อมนะ เอ็งอยู่กับช้านะ มันเสื่อมหมดเลย ไปง้อมัน ไปอะไรมัน เสื่อมหมด อยู่ที่เหตุ อยู่ที่เหตุอยู่ที่ลมหายใจ อยู่ที่ลมหายใจ แต่เพราะเราไปอยู่กับลมหายใจแล้วเราเปื้อนไป เราอยู่กับลมเราก็เปื้อน เช็ง เครียด ตึง มันปวดนู่นปวดนี่ร้อยแปด อันนี้มันวาทนาของคน

แต่ถ้ามันทำได้จริงนะ ตรงนี้มันคือเหตุ เหตุ มันจะเจ็บ มันจะปวด มันจะตรงไหนนะ อันนี้มันอาการ อาการที่มันเข้ามาแทรกระหว่างกลาง แต่เราไม่รับรู้อะไรทั้งสิ้น มันจะเกิดอะไรขึ้น เรื่องของมึง จริงๆ นะ เวลาหลวงตาท่านเทศน์สอนนะ ท่านกำหนดพุทโธนะ แม้แต่ดินฟ้าจะถล่ม ไม่สน อยู่กับพุทโธ ดินฟ้าจะถล่มเลย บ้านนี้จะเป็น เป็นไปเลย พุทโธอย่างเดียว ต้องตั้งสัจจะขนาดนี้ แล้วก็อยู่กับพุทโธๆ ไปนะ สงบหมด นี่เวลาจิตเสื่อม

นี่พูดถึงว่า อาการแก้อาการจิตเสื่อม แล้วท่านเป็นอย่างนี้มาหลายรอบ แล้วพอเจริญขึ้นไป เจริญขึ้นไป เห็นใหม่ ที่ไปติดสมาธินั้นก็ประสบการณ์ของหลวงตา

ฉะนั้น อากาหรชำนานญในวสี เราอยู่กับหลวงปู่เจี๊ยะ ทีนี้ไอ้อากาหรจิตเสี้อม อยู่กับหลวงตา หลวงตาช้ดเอา มันก็เป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้เพราะอะไร เพราะอาจารย์ทำ ลูกศิษย์ทำ คนทำด้วยกัน คนทำอยู่ด้วยกันถ้ามันไม่มีอะไรติดไม้ติดมือ ไม่เป็นขึ้นเป็นอันมันแปลกๆ นะ คนเรามันอยู่ด้วยกัน ทำงานเหมือนกัน มันก็ต้องมีผลงานใช้ไหม มันต้องจับเป็นขึ้นเป็นอันสิ พอเป็นขึ้นเป็นอันมันก็เข้าใจง นี่พูดถึง... ๑. เรื่องชำนานญในวสี๒. เรื่องอากาหรจิตเสี้อม

“๓. เรื่องอากาหรผลการปฏิบัติตลอดปีที่วัดและที่บ้าน”

ผลการปฏิบัติ เห็นใหม่ วงกรรมฐานเขาคุยกันอย่างนี้ เวลามงคล ๓๘ ประการไป **ธมฺม** **สากจฺฉา** **เอตมฺมจฺจลฺมุตฺตมํ** เวลาสนทนาธรรม เวลาสนทนาธรรมเอาอะไรมาสนทนาละ ถ้าสนทนาทางโลกเขาก็ตั้ง ทางการศึกษาเขาก็ตั้งบาลีขึ้นมา แล้วก็โต้เถียงกันว่าถูกหรือผิด

แต่ถ้าในวงกรรมฐานนะ จิตเป็นอย่างไร ใครภาวนามีประสบการณ์อย่างไร ถ้ามีประสบการณ์อย่างไร ใครทำสมาธิมาก สมาธิน้อย แล้วสมาธิของแต่ละคนมันก็ไม่เท่ากัน แล้วสมาธิของคนระดับนี้เขาพิจารณาได้แล้ว บางคนสมาธิหยาบๆ ยังพิจารณาไม่ได้ เพราะจิตเขาหยาบ เขาต้องมีสมาธิลึกซึ้งกว่านี้ เขาถึงจะภาวนาได้ คนที่ได้สมาธิแล้วจะภาวนาก็แล้วแต่ว่าคนมีความถนัดนะ มันเหมือนงานศิลปะ งานศิลปะ อารมณ์ศิลปินนะ วันไหนอารมณ์ดี แหม! พูดแจ้วๆ เลย วันไหนอารมณ์ไม่ดีพูดมาจืดชืด

นี่ก็เหมือนกัน เวลาปฏิบัติขึ้นมามันเป็นอย่างนั้น ผลของการปฏิบัติ **ธมฺมสากจฺฉา** **เอตมฺมจฺจลฺมุตฺตมํ** เวลาสมัยครูบา-อาจารย์ของเราท่านจะคุยกัน ท่านจะสนทนาธรรมกัน ถ้าสนทนาธรรม ใครจะมีความสามารถมากน้อยแค่ไหน สมาธิของคนจะเข้มข้นขนาดไหน หลวงตาท่านพูด เวลาหลวงปู่เจี๊ยะนะ เวลาพูดถึงหลวงตาท่านจะเล่าเรื่องหลวงปู่บัวให้หลวงปู่เจี๊ยะฟังไป ท่านชี้ไป “เจี๊ยะๆ พระหลวงตาองค์นั้นกำลังพิจารณากายเข้มข้นเลยนะ องค์นี้ องค์นี้ ทำไมมันพูดได้อย่างนี้ละ”

มันก็เหมือนเรา เรามีความสามารถแค่ไหน เรามีความรู้แค่ไหน นี้คุยกับครูบาอาจารย์ เขาจะรู้เลยว่าเด็กคนนี้มีความสามารถอย่างนี้นะ เด็กคนนี้มีความสามารถอย่างนี้นะ เด็กคนนี้

ในวงกรรมฐานเขาคุยกัน ถ้าเขาคุย **ธมฺมสากัจฉา** **เอตมฺมฺง-คฺลฺมฺตฺตมฺ** นี้วงกรรมฐานเขาจะรู้เรื่องอย่างนี้กัน ถ้ารู้เรื่องอย่างนี้กัน นี่เก็บไว้ในวงกรรมฐาน

นี่พูดถึงว่า เพียงแต่ว่าขอบคุณไง เออ! นานๆ เจอทีหนึ่ง เขาบอกว่า “ลูกกราบขอบพระคุณหลวงพ่อย่างสูงครับที่ตอบให้ลูกคลายสงสัย วันนี้คำถามไม่มี กราบขอบพระคุณหลวงพ่อย่างสูงครับ”

เพียงแต่ที่เราเองกลับมาสะท้อนคำว่า “ชำนาญในวิธี กับจิตเสื่อม” เพราะว่าเราอยู่กับครูบาอาจารย์มา ครูบาอาจารย์องค์อื่น ถ้าองค์ที่ท่านปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ท่านก็ดีหมด แต่เพียงแต่ว่ามันถูกจริตหรือไม่ เวลาคนที่ปฏิบัติมันก็อยากให้ครูบา-อาจารย์ ครูบาอาจารย์ที่เข้มข้น ครูบาอาจารย์ที่ทันกับความคิดเรา ถ้าทันกับความคิดเรา ทันกับกิเลสเรา การปฏิบัติของเรามันก็กิเลสมันจะโดนตัดอน มันจะไม่ค่อยหลอกเรามากนัก ที่นี้เคยอยู่กับครูบาอาจารย์องค์ใดมา มันก็ฝังใจอย่างนี้ “ถ้าฝังใจแล้ว มันก็เหมือนท่านบ้านเรามา” ว่าอย่างนั้นเลย

เวลาหลวงตาท่านพูดถึงหลวงปู่มั่น เห็นไหม “หลวงปู่มั่นท่านเป่ากระหม่อมเรามา” เวลาท่านพูดบ่อย หลวงตาเนีย “หลวงปู่มั่นเป่ากระหม่อมเรามา หลวงปู่มั่นเป่ากระหม่อมมา” ไม่มีครูบาอาจารย์เป่ากระหม่อมมา มันไม่รู้ไปอยู่ไหนกันแล้ว ครูบาอาจารย์ท่านจะซาบซึ้งกันอย่างนี้ มันความผูกพันไง ความผูกพันระหว่างผู้ที่เป็นธรรม จบ

ถาม : เรื่อง “ใช้หนี้สงฆ์”

กราบนมัสการหลวงพ่เจ้าคะ เมื่อตอนเด็กขโมยผลไม้ในวัดที่ติดกับบ้านมาตลอดหลายหนหลายครั้ง ดิฉันนึกขึ้นมาแล้วจะไปใช้หนี้สงฆ์ที่วัดบ้านเกิด ขอกราบเรียนถามว่า จะต้องไปแจ้งพระที่วัดว่าอย่างไรเจ้าคะ และพระที่วัดต้องจัดการเช่นไร จึงจะให้ดิฉันจัดการใช้หนี้สงฆ์สำเร็จเจ้าคะ

ขอหลวงพ่เมตตาแนะนำดิฉันด้วยเจ้าคะ

ตอบ : นี่พูดถึงว่าการใช้หนี้สงฆ์ การใช้หนี้สงฆ์มันเป็นประเพณีของชาวพุทธเรา ประเพณีของชาวพุทธ เราต้องมีความสัมพันธ์กับวัดตลอด ถ้ามีความสัมพันธ์กับวัดตลอด ถ้าเป็นครูบาอาจารย์ที่ดีนะ ครูบาอาจารย์ที่ดีท่านจะอนุญาตอยู่แล้ว อย่างของเราส่วนใหญ่แล้วเราจะอนุญาต อย่างเช่น เช่น ที่บ้านตาด บ้านตาดเวลาเขาปลูกต้นขนุนต้นอะไร เขาให้สัตรีนะ ปลูกไว้เพื่อสัตรี เพราะเราอยู่ที่นั่นใหม่ๆ ไปปลูกไฉนกัน ท่านสั่งให้ปลูก ไม่ได้ปลูกกันเอง ท่านสั่งให้ปลูกสัตรีประรด อ้อ! เช่นน้ำไปรดกัน รดสัตรีประรด ปลูกไว้ให้กระรอกมันกิน คนไม่ได้หрок ปลูกไว้ให้สัตรี

นี่กันไว้ให้สัตรี เราปลูกตั้งใจให้อยู่แล้วไง ครูบาอาจารย์ที่เป็นธรรมนะ อย่างเช่น ตอนนี้อยู่ปัจจุบันนี้ ช้าง เห็นไหม พวกช้างที่มันออกมาจากป่า มีพระหลายๆ วัดเลยจะหาอาหารช้างไปทิ้งไว้ตามนั้นเป็นของสงฆ์หรือเปล่า แต่ของสงฆ์เขาสงเคราะห์ ศาสนสงเคราะห์ ภาษาเราว่ามันพ้นจากความลัก พ้นจากการลักขโมย ไม่เป็นหนี้ ไม่เป็นบาป เพราะอะไร เพราะว่าเป็นศาสนสงเคราะห์ คือพระเป็นผู้ให้ คือไม่มีการลักขโมย เป็นการให้ ถ้าการให้นี้จบ

ฉะนั้น เวลาการให้ เห็นไหม สิ่งที่ว่า เป็นของสงฆ์ แต่ถ้ามันเป็นประเพณี ประเพณีว่าชาวพุทธเราไปตามวัดตามวา แล้วตามวัดตามวา สิ่งที่มีมันเกิดขึ้น เห็นไหม เราปลูกไว้เพื่อสงเคราะห์ สงเคราะห์บริษัท ๔ อยู่แล้ว ถ้าสงเคราะห์บริษัท ๔ ใครหยิบ ใครอะไรไป มันก็จะไม่เป็นหนี้สงฆ์ เพราะว่าพระให้แล้ว แต่! แต่ถ้าความที่เรายังไม่เข้าใจ เราไม่เข้าใจว่าที่วัดบางวัดพระที่วัด หรือวัดเขาได้ทำสิ่งนี้หรือเปล่า ถ้าเขาไม่ทำสิ่งนี้หรือเปล่า ถ้าอย่างนั้นเราก็ควรจะคิดแบบโยมนี่ถูก “กราบนมัสการหลวงพ่ोज้าคะ เมื่อตอนเด็กขโมยผลไม้ที่วัดติดกับบ้านมาตลอดหลายหน”

เราก็เป็น เราคนโพธาราม ที่วัดโพธารามเมื่อก่อนสมัยเราเด็กๆ มันมีต้นจันทน์อยู่ต้นเบ้อเร่อเลย ใหญ่มาก ผลจันทน์มันตกเต็มไปหมดเลย ก็ไปเก็บเหมือนกัน เก็บเล่นเหมือนกัน มันเป็นต้นจันทน์นะ ที่วัดโพธาราม สมัยก่อนใครจำได้ มันมีอยู่ต้นหนึ่ง ต้นจันทน์ใหญ่มาก แล้ว

ผลลูกจันทร์ แล้วเด็กๆ มันชอบ มันสวย กินไม่ได้กินหรรอก แต่มันหอม ลูกจันทร์นะ แล้วเก็บเล่นกันอยู่ แต่ต้องไปใช้หนี้สงฆ์หรือเปล่าไม่รู้ เราคิดว่ามันเป็นอย่างนั้นนะ

นี่ก็เหมือนกัน ต้องใช้หนี้สงฆ์ ฉะนั้น เวลามันเป็นของของสงฆ์ ใช้หนี้สงฆ์ แบบว่ามันเอาของสงฆ์มาใช้ มันมีเวรมีกรรมทั้งนั้น ฉะนั้น ถ้ามันได้ศึกษามันก็เรื่องหนึ่งนะ ฉะนั้น พอศึกษาแล้วมันก็เป็นผล ถ้าเป็นผลบ๊ีบ เห็นไหม เราที่สั่งสอน สั่งสอนลูกหลานของเรา จะเอาอะไรของในวัด เราที่ต้องขอชะก่อน ไปขอพระก็จบ คือถ้าอาการให้คือเจ้าของให้ เราได้ขอมมา ไม่มีผลเสียเลย แต่ถ้าหยิบฉวยเอาโดยเจ้าของไม่ได้ให้ หรือไม่ได้ขอ หยิบไป มันเป็นอาการของการขโมย ถ้าการขโมยมันก็มีส่วนแล้ว

ถ้ามีส่วนนะ ฉะนั้น เขาบอกว่า “ดิฉันจะไปใช้หนี้สงฆ์ที่บ้านเกิด กราบเรียนหลวงพ่อก็ต้องแจ้งพระที่วัดอย่างไรเจ้าคะ” เราก็ไปหาท่านเลยแหละ ไปหาเจ้าอาวาสนั่นนะ เอาผู้ที่มีอำนาจเลย หาเจ้าอาวาส หรือพระผู้ที่มีอำนาจนะ แล้วก็บอกว่า “ขอทำผาติกรรม ใช้หนี้สงฆ์” แล้วบอกเลยว่า “เราเคยทำไป” ถ้าเราได้พูดมากเท่าไรนะ ใ้อบาปกรรมจะหมดมากเท่านั้น ชัดเจนเท่านั้น

เพราะ เพราะเวลาพระเิง เวลาพระเราปลงอาบัติ เห็นไหม สาธุ สุกฺกุ พระเราเป็น เวลาพระจะลงอุโบสถ พระเป็นอาบัติ อาบัติคือการประจานความผิดของตนใจ คือเอาความผิดของตน เราเป็นอาบัตินิสสัคคิยาจิตตีย์ ถ้านิสสัคคิยาจิตตีย์ เราสละสิ่งของนั้นแล้วก็ปลงอาบัติ ถ้าเราเป็นอาบัติปาจิตตีย์ เราก็ปลงอาบัติปาจิตตีย์ ทุกกฎเราก็ปลงอาบัติทุกกฎ การปลงอาบัติเห็นไหม พระที่เขาปลงอาบัติกัน นั่นนะเขาปลงอาบัติ

ใ้อันนี้ก็เหมือนกัน เรามีความผิดพลาด เราก็ไปบอกท่าน บอกเลยว่า “ตอนเด็กๆ ดิฉันไม่รู้ค่ะ ดิฉันก็เคยมาเก็บของในนี้ค่ะ ขอทำผาติกรรม” ถ้าเขารับรู้ เขาสาธุก็จบ “แล้วพระต้องทำอย่างไรเจ้าคะ” บอกให้รู้ไป พอบอกให้รู้มันปลดเปลื้องไปจากใจเรานะ ความลับไม่มีในโลก ความลับไม่มีในโลก มันไม่มีในโลกในใจเราเนี่ย ถ้าใจเราทำได้แล้วก็จบ ใจเราทำได้แล้วเราก็

สบายใจ มันไม่มีใจ ถ้าไม่มี คุณ อยากรถนี้ความเห็นต่างกัน เราก็เห็นอย่างนี้ อีกฝ่ายหนึ่งก็เห็นอย่างนั้น ก็แจ่งเป็นคดีกันไป เป็นศาลตัดสิน ยกฟ้อง จบ

ไอ้นี้ก็เหมือนกัน ถ้าเราไม่มีใจเราแล้ว ถ้าคนอื่นเขาจะเห็น เขาว่าเรามี มีก็ต้องตัดสินกัน ถ้าตัดสินกัน แต่ถ้าเราไม่มี อย่างไร ก็ไม่มี มันไม่มีเหตุมีผล มันไม่มีหรอก นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราทำแล้ว จบก็คือจบ ฉะนั้น เราก็ไปทำที่วัดอย่างนี้ เราไปที่วัดนั้น ไปที่วัดนั้นเนาะ แล้วก็บอกเขาเลยนะ บอก “หนูขอทำผาติกรรม ขอทำผาติกรรม” บอกเขาหมด

เพราะความผิดของการไร้เดียงสา ความผิดของเด็ก ความผิดของคนไม่รู้ มันไม่น่าอายเลย ให้เราพูดเมื่อไร เราก็พูดได้นะ ถ้าเราทำผิดโดยที่ไม่รู้ มันเป็นความผิดของคนไร้เดียงสาใช่ไหม เราไม่รู้ เราไม่รู้เราทำไป เราทำไป ตอนนี้อยู่แล้วไง ตอนนี้อยู่มาศึกษาธรรมะ พอเข้าใจแล้วว่าเออ! ของอะไรที่เป็นของสงฆ์ เราไม่ใช่สงฆ์ เราเอาสิ่งนั้นไป เอาสิ่งนั้นไปมันรู้ พอรู้แล้วมันก็ไม่สบายใจ พอไม่สบายใจเราก็ยังดีนะ ยังได้ทำ เพราะถ้าไม่ได้ทำแล้วมันก็เป็นเวรเป็นกรรมไปทั้งนั้น

คำว่า “เป็นเวรเป็นกรรม” ก็นี้ไง กรรมจำแนกสัตว์ให้เกิดต่างๆ กัน คุณ ดูนักปราชญ์ของสังคมไทย วันสงกรานต์ วันสงกรานต์ก็ก่อเจดีย์ทราย ก่อเจดีย์ทรายเขาก็ทดแทนตรงนี้แหละ เข้ามาในวัดมันมีเศษดิน เศษทราย ตีตรงเท้าไปไหม มาเดินในวัด แล้วออกไปจะมีเศษดินเศษตีตรงเท้าเราไปไหม เขาก็มาคืนไง ก่อเจดีย์ทรายก็คือเอาทรายมาคืนวัดไง เอาของที่มันติดตัวเราออกไปกลับมาคืนวัด นี่เป็นอุบายของประเพณีของชาวพุทธ ที่ชาวพุทธก่อเจดีย์ทรายๆ

เดี๋ยวนี้ไม่ ก่อเจดีย์ทรายก็เป็นประเพณีไป ก็เลยจ้างรถดั้มไปดั้มพีให้เลย ต้องทำให้มันครบ แบบว่าเอรสองบาทครึ่ง ว่าก่อก่อเจดีย์ทรายก็ต้องเอาทรายมา ก็ไปเอาทรายมา แต่ไม่ได้คิดว่าก่อก่อเจดีย์ทรายมันมีเคล็ดของมันไง เคล็ดของมันคือว่าของสิ่งใดที่มันติดเท้าเราไป ของสิ่งใดที่ติดเราไป เขาเอามาคืน เอามาคืนวัด มันเป็นแบบว่านักปราชญ์เขาช่วย ช่วยสังคมนั้น
ไม่ให้มีเวรมีกรรมติดตัวไป

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราคิดของเราได้ เราคิดของเราได้ เราก็ทำของเรา ไปใช้หนี้สงฆ์ ก็ไปที่วัดนั่นแหละ ควรทำ เพราะสิ่งใดที่มันควรทำนะ ทำแล้วมันเป็นประโยชน์กับเรา แต่ที่นี่คำว่า “ใช้หนี้สงฆ์” เราพูดไปแล้วมันเป็นปัญหาอยู่ที่หนึ่งไง บอกว่ามีนายพรานป่า ไปเที่ยวป่า ไปเที่ยวป่า แล้วไปเก็บพริก แล้วพริกนั้นนกกินในวัดไง นกมันไปกินในวัด แล้วมันบินไปในป่า

นี่อยู่ในพระไตรปิฎกนะ นกมันไปกินพริกในวัด แล้วมันบินไปไซ้ไหม มันก็ไปไซ้ไว้ในป่า เม็ดพริกนั้นก็ไปเกิดในป่า พรานป่าไม่รู้มันก็ไปเก็บพริกนั้นกิน เพราะมันอยู่ในป่า ใครจะไปรู้ว่า เป็นของวัด ใครจะไปรู้ว่าเป็นของของสงฆ์ แล้วพริกต้นนั้นเป็นของของสงฆ์ พอของของสงฆ์ อยู่ในพระไตรปิฎก พอของสงฆ์นั้น ต้องไปใช้หนี้ ว่าต้องเป็นตกรอก

พอพูดไปแล้ว พูดไป เราพูดอย่างนี้ “ไอ้โฮ! ชาวพุทธมันยุ่งยากขนาดนั้นเชียวหรือ” มันมีเด็กมันมาได้แย่งไง อ้าว! เพราะเราไม่รู้ ทุกคนจะปฏิเสธความว่าไม่รู้นะ ว่าเราไม่รู้ไง แล้วเราไปกินพริกในป่ามันจะเป็นของวัดได้อย่างไรละ แต่ไม่ได้คิดหอกว่านกกินไป นกมันกินพริกในวัด แล้วมันไปไซ้ เม็ดพริกมันไปเกิดในป่า แล้วไปเก็บ มันก็เป็นของของสงฆ์อยู่ แล้วพอไอ้ที่ไปเก็บโดยไม่รู้ เก็บโดยไม่รู้แต่เอาไปกิน

ฉะนั้น เวลาในพระไตรปิฎกเป็นอย่างนั้น แล้วเวลาในพระไตรปิฎก ไอ้โฮ! บอกตั้งแต่พระโมคคัลลานะ พระโมคคัลลานะจะเห็นเลยว่าในนรกอเวจีใครเป็นอย่างไร บ้านนั้น แหม! มาฟ้องพระพุทธเจ้า มาบอกพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าว่าไซ้ ว่าไซ้ นี่ในพระไตรปิฎก แต่เราเคยพูดไป แล้วลูกศิษย์นี่แหละเขาเอาลูกๆ มา ลูกๆ เขาได้ยินได้ฟัง แล้วเขากลับไปบ้านเขาก็ไปวิตกวิจารณ์ ไปวิจารณ์กัน แล้วเขาก็พามาคุยกับเราไง

เราบอก ถ้าเราพูดแบบวิทยาศาสตร์ พูดแบบประชาธิปไตยไป ประชาธิปไตย สิทธิเสมอกัน เราไปเก็บของในป่า เรามีความผิดอะไร มันก็ยื่นกระต่ายขาเดียวว่าไม่ใช่ของสงฆ์ ก็เกิดในป่า ไม่รู้เรื่อง ไอ้ไม่รู้เรื่องส่วนความคิดของเราไง แต่มันต้องมีที่มาที่ไป มันมีเหตุมีผลของมันมา ถ้ามีเหตุมีผลของมันมา มันก็ตามเหตุตามผลนั้น เวรกรรม เวรกรรม มันจะมีตามเหตุตามผลนั้น เหตุปัจจัยมันทำให้ก่อเกิดสิ่งนั้น แล้วเราไม่รู้ ไม่รู้มันก็เป็นคราวเคราะห์ คราว

เคราะห์กรรมของคน ที่ทำไมต้องไปใช้ของอย่างนั้น ต้องไปทำอย่างนั้น ให้มันเกิดกรรมอย่างนั้น

ถ้ามันเกิดกรรมอย่างนั้นนะ เพราะมันมีอย่างนี้ ประเพณีวัฒนธรรมของชาวอีสาน เข้าไปในป่านะ เวลาเขาจะเอาสิ่งใดนะ คนป่าเขาจะทำไม้ขอ เอาไม้สั้นนะ ทำไม้ขอเกี่ยวไว้กับตามเถา ตามต้นนั้น ถ้าจะเอาสิ่งใดเขาขอ ขอ เขาขอนะ ถ้าเขาขอ เจ้าของมาเห็นไม้มันอย่างนี้ เขาก็ เออ! เห็นแล้วเขาขอ

คนเรานะ เวลามันหิวมันยาก มันก็ต้องดำรงชีพนะ ถ้าคนที่เขาศึกษา คนที่เขาเป็นเขาทำอย่างนี้ แล้วถ้าคนที่ปัญญามันเท่ากัน มันเห็นมันก็เข้าใจ ถ้าคนที่ไม่มีปัญญามันเห็น มันก็ไม่เข้าใจอะไร เพราะอะไร เพราะเราถือว่าน้ำใจเป็นใหญ่ ถือน้ำใจ ถือนิติ ถือความนักราชฎีที่คนเขาทำ เราเห็นแล้วมันอนุเคราะห์ ถ้าเขาขอ ให้เขาเลย ไร่! ขนาดเขาไม่ขอนะ เขาทุกข์เขายาก เราก็ยังอยากจะทำให้เขาอยู่แล้ว แล้วเขาเดินทางมา เขาทุกข์เขายากมา เขาไม่มีอาหาร เขาอยากได้ เขาขอ ก็ให้เขา ถ้าให้เขามันก็จบ เห็นไหม

เพราะเราเห็น เราอุดงค์มา เราเที่ยวมา เห็นวัฒนธรรมประเพณีแต่ละท้องถิ่น ท้องถิ่นมา แล้วเราก็อ่านพระไตรปิฎก อ่านพระไตรปิฎกนะ ในพระไตรปิฎก นักปราชญ์ชุมชนนั้นเขามีศึกษาอย่างไร เขาจะเอาสิ่งนั้น มันมีหมด มันมีในท้องถิ่น ถ้ามันมีอย่างนั้น เขาศึกษาอย่างนั้น แล้วเขาทำอย่างนั้นมันเพื่อแก้ไขตรงนี้ไง แก้ไขเรื่องเวรเรื่องกรรม แล้วแก้ไขเพื่อความดี มันอยู่ที่หัวหน้าที่ดี หัวหน้าที่ดีมันก็เป็นประเพณีมา

ฉะนั้น พอประเพณีท้องถิ่น ท้องถิ่น เราไปเห็นแต่การเขาทำ แต่ไม่รู้ว่ามันมาอย่างไร ลองเปิดพระไตรปิฎกมันจะรู้เลย อ้อ! อ้อเลย เพราะเมื่อก่อนเราก็งงๆ นะ เห็นพระทิเบตใหม่ เวลาเขากราบ เขากราบ แต่พออ่านพระไตรปิฎกแล้ว อ้อ! ทันทึเลย อ้อ! ตอนท้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตอนเป็นพระโพธิสัตว์ไง แล้วสร้างทางให้ท้องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่

ปังกรเสด็จมา แล้วทำทางไม่ทัน มันเหลืออยู่ที่คนหนึ่ง พระ-โพธิสัตว์นอนเลย นอนแล้ว พระพุทธเจ้าที่ปังกรก็เดินบนถนนนั้นแล้วก็เหยียบพระโพธิสัตว์นั้นไป แล้วก็พยากรณ์ว่า

“ต่อไปอนาคตกาล พระโพธิสัตว์นี้จะได้เกิดเป็นสมณโคดม เป็นพระพุทธเจ้าสมัยนั้น ชื่ออย่างนั้น อย่างนั้น” มันอยู่ในพระไตรปิฎกไง

ฉะนั้น พออย่างนี้ ถ้าความเชื่ออย่างนั้น คนเขาต้องมีความเชื่ออย่างนั้น ฉะนั้น เวลา เขากราบเขาไหว้เขาก็นอนหมดเลย อ้อ! มันมาจากตรงนั้น มันมาจากตรงนั้นเพราะเขานอนราบ เลย พระพุทธเจ้าเดินเหยียบร่างนั้นไป แล้วพยากรณ์เลยว่าต่อไปอนาคตจะได้เป็นพระพุทธเจ้า ชื่อสมณโคดม ตรงนั้นมันก็ไปกินใจ กินใจมาก นี่เวลาความเชื่อมันสืบต่อมา สืบต่อมา นี่การ กราบไหว้เขาก็เลยนอนหมดเลย เขานอนแบบนั้น แล้วเดี๋ยวนี้ ใ้อ้อ! มันความเชื่อมาตั้งแต่นั้น แล้วประเพณีวัฒนธรรมก็เข้าไปในสายเลือดเลย ความเชื่อมันฝังกันมา

อ้อ! เราคิดของเราเอง อันนี้ไม่มีเหตุมีผลที่ไหน คิดเอง เถอเอง คิดเอง เถอเอง จะถูก หรือเปล่าไม่รู้ แต่เราว่าถูก ด้วยสมองของเรา เราคิดของเรา มันยิ่งเห็นมาขนาดนั้น มันใ้อ้อ! ความเชื่อ ความเชื่อแล้วก็เชื่อตามๆ กันมาขนาดนั้นเลย ต้องว่าอย่างนั้น แต่ของเราเบญจางคประดิษฐ์ การกราบไหว้ของเถรวาทเรา เบญจางคประดิษฐ์ ความสำคัญหน้าผาก ทุกอย่างจรดพื้น เคารพบูชาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยปัญญาของแต่ละท้องถิ่น ด้วยปัญญาของแต่ละที่

อันนี้พูดถึงว่า ความเป็นหนึ่งสงฆ์เนาะ ความเป็นหนึ่งสงฆ์ เราจะบอกว่าจริงๆ แล้ว ศาสนานี้ก็อยากที่จะสงเคราะห์สงหาทั้งนั้น แต่วินัยบังคับไว้อย่างนั้น มันเป็นอย่างนั้น วินัยคือ ว่าพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ พอพระพุทธเจ้าบัญญัติไว้เป็นกฎหมายหมด พอเป็นกฎหมายหมด มันเป็นกฎกติกา พอกฎกติกา เราไม่ได้ตั้งใจทำผิด แต่มันมีกฎกติกา มันมีกฎหมาย กฎหมาย คือ พระแจกของ เห็นไหม ของที่เราแจกนี้เราแจกได้หมด เว้นไว้แต่โต๊ะนี้แจกไม่ได้นะ มีดแจก ไม่ได้นะ ครุภัณฑ์ของวัดแจกไม่ได้ ถ้าแจกเป็นอาบัติเลย เว้นไว้แต่วัดแจกวัด วัดยกให้วัดได้ เช่น ธรรมาสน์ ธรรมาสน์ก็แจกไม่ได้ โต๊ะตั้งแจกไม่ได้ ถ้าแจกให้โยม ถูลัจฉัยเลย

ภิกษุจะแจกได้เป็นของใช้ มีดแจกไม่ได้ สิว เครื่องซ่อมแซม เพราะสมัยพุทธกาลของ
 มันทายาก พวกนี้แจกไม่ได้ ถ้าแจกนี้เป็นอาบัติทันทีเลย แต่วัดแจกวัด วัดให้วัดได้ เพราะเป็น
 ของสงฆ์ด้วยกัน แต่วัดให้ฆราวาสไม่ได้ วัดให้ได้ของใช้ ปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ เจือจางญาติโยมได้
 บัญญัติไว้เลย วินัยบัญญัติไว้หมด มันเป็นกฎหมายเป็นข้อบัญญัติ มันถึงมีผลไง ถ้ามีผลแล้ว
 เราก็แก้ไขของเรา นี่ถ้าเป็นชาวพุทธนะ

ฉะนั้น สรูป ไม่เป็นชาวพุทธดีกว่า เป็นชาวพุทธยุ่งยากมาก ถ้าคุยกันเรื่องวินัยเยอะๆ
 นะ อู๋ย! เป็นชาวพุทธมันยุ่งน่าดูเลย พระพุทธศาสนาทำไมมันยุ่งมาก ไม่ยุ่ง **พระพุทธเจ้าสอน**
ให้รักษาศีลข้อเดียว คือรักษาเจตนา รักษาใจของตน รักษาใจของเรา มีพระสมัย
 พุทธกาลนะ ไปเฝ้าพระพุทธเจ้า

“สิวก อะไรๆ ก็ผิด อาบัติ อาบัติหมดเลย”

พระพุทธเจ้าบอกว่า “ทำไมล่ะ”

“โธ้ย! มันอาบัติเยอะเกินไปแล้ว รักษาไม่ไหว”

“ศีลข้อเดียวอยู่ได้ไหม”

“ได้”

“รักษาเจตนา รักษาหัวใจของตน”

พระองค์นั้นเลยอยู่ต่อมา แล้วปฏิบัติมา ว่าสิ้นกิเลสด้วยนะ แต่ถ้ามันออกไปข้างนอก
 แล้วมันยุ่งมาก มันเยอะเกินไป แต่เจตนาเราไม่ทำผิด เจตนาเราไม่มี ความผิดพลาด ถ้ามันเป็น
 กฎหมาย กฎหมาย เราก็แก้ไขของเราเอง คำว่า “ใช้หนี้สงฆ์นะ” เรามองแล้วเราศึกษา แล้วอย่า
 ไปคิดว่ามันเป็นภาระรุงรัง อย่าไปคิดว่ามันอย่างนี้ พอดคนคิดมาก “อู๋อู๋! ศาสนาพุทธยุ่งมากเลย”
 อ้าว! ศาสนาพุทธเป็นศาสนาแห่งปัญญาไง ก็มีปัญญาเยอะไม่ดีหรือ “โธ้ย! ปัญญาเยอะเกินไป
 รักษายาก”

รักษาเจตนาของเรา พยายามไม่ให้ผิด แล้วถ้าผิดแล้วแก้ไขเอา แล้วพยายาม
รักษาชีวิตของเราให้มันมีบุญกุศล ให้มันมีเจตนาที่พยายามจะค้นคว้า ค้นคว้าหาใจ
ของเรา แล้วถ้าประพฤติปฏิบัติแล้ว เอาใจของเราพ้นออกไปจากกิเลสเลย แล้วจบเลย
เอวัง